

Vergaderjaar 2007–2008

29 800 XI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2005

E

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 februari 2008

Bij brief van 20 november 2006 heeft mijn ambtsvoorganger u toegezegd om jaarlijks een overzicht¹ aan het parlement aan te bieden van nieuwe en lopende EU-dossiers met (mogelijke) gevolgen voor de ruimtelijke ordening van ons land. Dit interdepartementaal afgestemd overzicht bied ik u namens het kabinet aan. Tevens wordt u geïnformeerd over de stand van zaken van de uitvoering van de motie-Meindertsma c.s. (21 maart 2005, Eerste Kamer, 2004–2005, XXI-A, 1) en over de resultaten van de informele ontmoeting van de ministers van de EU-lidstaten, verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening en regionaal beleid, die op 23 en 24 november 2007 op de Azoren plaatsvond.

In de motie-Meindertsma c.s. constateert de Eerste Kamer dat het kabinet voor wat betreft zaken die de ruimtelijke ordening betreffen, niet pro-actief omgaat met Europees beleid. Het vroegtijdig signaleren van Europese initiatieven en hier adequaat op inspelen is van groot belang. Onvoldoende zicht en greep op Europees beleid kan leiden tot gemiste kansen en planschade. Het ministerie van VROM wordt gevraagd om «de kennis over EU-beleid te vergaren, te bundelen en te vertalen in de beleidsconsequenties ten aanzien van onze ruimtelijke ordening en deze informatie beschikbaar te stellen aan het totale werkveld».

De voorstellen voor beleid of wetgeving met ruimtelijke gevolgen zijn afkomstig van uiteenlopende sectoren van de Europese Commissie, zoals landbouw, transport, milieu, regionaal beleid maar ook mededinging en financiën (begroting). In de Haagse context betekent dit dat andere ministeries dan VROM eerstverantwoordelijk kunnen zijn voor het voorbereiden van het standpunt van het kabinet, dat in de formaties van de Europese Raad wordt verwoord. Daarom wordt het overzicht van EU-dossiers met ruimtelijke impact in goed overleg met de betrokken departementen opgesteld en is het ook voor advies voorgelegd aan de Commissie voor de Duurzame Leefomgeving.

Indien sprake is van een voorstel van de Europese Commissie met moge-

¹ Dit stuk ligt op de afdeling Inhoudelijke Ondersteuning onder griffiennr. 140555.

lijke gevolgen voor de ruimtelijke ordening van ons land, in fysieke of bestuurlijke zin, zal daarvoor de aandacht worden gevraagd van het interdepartementaal dan wel interbestuurlijk overleg of dossierteam, dat het kabinetsstandpunt en de inbreng in de desbetreffende formatie van de Europese Raad voorbereidt; hierbij wordt in de regel de procedure via de BNC, CoCo en RIEZ doorlopen.

Toelichting bij het overzicht van EU-dossiers met ruimtelijke impact

Jaarlijks brengt de Europese Commissie haar zogenaamd Wetgevings- en Werkprogramma uit. Het programma voor 2008 is het startpunt voor het actualiseren van het overzicht van EU-dossiers met ruimtelijke impact, dat hierbij gaat. Het overzicht begint met een selectie van initiatieven, die de Commissie voor 2008 en verder aankondigt. Dan volgen de oudere, reeds lopende dossiers met ruimtelijke impact. Per dossier treft u informatie aan over uitgebrachte documenten (mededelingen, groenboeken, richtlijnen e.d.), en over de overheden, die het Nederlands kabinetsstandpunt voor de Europese Raad voorbereiden. Tevens wordt een inschatting van de mogelijke ruimtelijke gevolgen van het betreffende voorstel van de Commissie gegeven. Het overzicht wordt afgesloten met informatie over de Territoriale Agenda en het daaraan verbonden Actieprogramma die zijn vastgesteld door de ministers van de EU-lidstaten, verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening (ontmoetingen in Leipzig, mei 2007, en op de Azoren, november 2007).

Recente in het oog springende ontwikkelingen

Territoriale cohesie

In het nieuwe Hervormingsverdrag van de Unie (Verdrag van Lissabon) is het bevorderen van «territoriale cohesie» als doel geformuleerd, naast sociale en economische cohesie. Dit betekent, dat in het nastreven van de Lissabonstrategie voor een welvarend en innovatief Europa er voortaan ook uitdrukkelijk aandacht zal worden besteed aan het streven naar een duurzame en ruimtelijk goed functionerende leefomgeving.

De Commissie kondigt in haar Wetgevings- en Werkprogramma 2008 aan een groenboek over territoriale cohesie te zullen uitbrengen. Bij de voorbereiding wil zij de overheden op alle niveaus betrekken. De Nederlandse traditie om in het beleid veel aandacht te besteden aan de ruimtelijke ordening, met inachtneming van het principe «decentraal wat kan, centraal wat moet», zal met élan in het debat worden ingebracht. Nederland zal er bij de Commissie op aandringen, dat er aandacht gegeven zal worden aan de mogelijke ruimtelijke implicaties van Europees sectorbeleid en aan de mogelijkheden om ruimtelijke ordening op het juiste bestuurlijke niveau als instrument in te zetten om Europese beleidsdoelen te verwezenlijken. Daarbij wordt ervan uitgegaan, dat de Commissie, indachtig het subsidiariteitsbeginsel, geen eigenstandig Europees ruimtelijk orderingsbeleid zal ontwikkelen.

Territoriale agenda, territoriaal actieprogramma (informele ministersontmoeting, Azoren)

Onder Portugees voorzitterschap vond in november 2007 op de Azoren weer een informele ontmoeting plaats van de ministers van de EU-lidstaten, verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening en regionaal beleid. Er is een Territoriaal Actieprogramma ontwikkeld op basis van de in Leipzig vastgestelde Territoriale Agenda. Het Actieprogramma biedt een platform voor discussie tussen de ministers, de EU-instellingen en stake-

holders. Het stimuleert langlopende gezamenlijke territoriale acties en zorgt voor beïnvloeding, vanuit de belangen van ruimtelijke ordening, van enkele sleuteldossiers.

Die beïnvloeding richt zich concreet op de volgende Europese dossiers: de Lissabonstrategie na 2010, de mid-term review van het cohesiebeleid, het transportbeleid na 2010, de mid-term review van het Europees ruraal ontwikkelingsbeleid, het gemeenschappelijk landbouwbeleid, adaptatie aan klimaatverandering en herziening van de duurzame ontwikkelingsstrategie van de EU. Nederland zal zich met name inzetten voor acties op het gebied van adaptatie en verstedelijking en op het ontwikkelen van methoden voor het inschatten van de gevolgen van Europees beleid voor de territoriale cohesie binnen de Unie (zie verder).

Nederland heeft het belang van dit Actieprogramma onderschreven. Het Actieprogramma dient onder andere als voedingsbodem voor beleids- en besluitvorming in de diverse formaties van de Raad van de Europese Unie (Raad van Ministers).

Nederland steunt de gezamenlijke bijdrage van de ministers van de EU-lidstaten, verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening aan het groenboek «Aanpassing aan klimaatverandering; mogelijkheden voor EU-actie». Benadrukt wordt, dat ruimtelijke ordening, met name op regionaal niveau, een belangrijk instrument is om maatregelen voor klimaatadaptatie te realiseren, met name omdat het uitgaat van het subsidiariteitsbeginsel en «multilevel governance».

Territorial impact assessment

In het kader van het territoriaal actieprogramma zal Nederland een actie leiden om te komen tot goede methoden voor het inschatten van de gevolgen van Europees beleid voor de territoriale cohesie binnen de Unie. Dit ligt in het verlengde van de uitvoering van de motie-Meindertsma c.s. Op het niveau van de Europese Commissie is begin 2007 de Impact Assessment Board in het leven geroepen, een onafhankelijk orgaan, dat de impact assessments die de Commissie zelf verricht van eigen voorstellen voor beleid en regelgeving, toetst op kwaliteit en zorgvuldigheid. Nederland heeft tijdens een stakeholdersconferentie over impact assessment in juni 2007 in Brussel gepleit voor het toevoegen van criteria voor de beoordeling van effecten op de territoriale cohesie. Nederland zal voorstellen doen voor dergelijke criteria.

Op het niveau van de EU-lidstaten wil Nederland bevorderen dat ervaringen worden uitgewisseld over het adequaat omgaan met EU-voorstellen voor beleid en regelgeving, die gevolgen hebben voor de ruimtelijke ordening. De actie loopt tot 2009 en zal in samenwerking met enkele lidstaten en de Commissie worden uitgewerkt. Binnen Nederland zal VROM de samenwerking met meerdere departementen en met lagere overheden organiseren.

Overige acties uitvoering motie-Meindertsma

In het kader van de uitvoering van de motie-Meindertsma wordt voortgang geboekt met het opzetten van een «Signaleringsnetwerk EU-initiatieven met ruimtelijke impact», waaraan een groeiend aantal provincies en gemeenten, en onderzoeksinstellingen deelneemt. Medio 2008 vindt in Maastricht een tweede seminar plaats, waar dit maal de impact van Europese regelgeving en beleidsstrategieën op gebiedsontwikkelingsprojecten centraal staat. Door dit seminar wordt het signaleringsnetwerk verder versterkt.

VROM heeft een eenvoudige vragenlijst opgesteld om de ruimtelijke impact van nieuwe voorstellen van de Commissie snel te beoordelen («quick scan»); deze wordt ook door decentrale overheden beantwoord.

Het Ruimtelijk Planbureau ontwikkelt in opdracht van VROM een methode voor een meer diepgaande ruimtelijke effectbeoordeling. Het doel is om in een zo vroeg mogelijk stadium in te schatten wat de gevolgen van nieuw Europees beleid voor de ruimtelijke ordening kunnen zijn, én te bepalen of Nederland expertise kan aanbieden om het nieuwe beleid te ontwikkelen, daarbij rekening houdend met specifiek Nederlandse omstandigheden. In maart 2008 gaat de eerste aflevering van de cursus «Ruimte voor Brussel» van start. Deze cursus is in opdracht van VROM ontwikkeld door het Instituut Clingendael en beoogt beleidsambtenaren meer vertrouwd te maken met het Europese beleidsproces en de relatie met de ruimtelijke ordening.

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
J. M. Cramer